

До спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 у
Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України

ВІДГУК

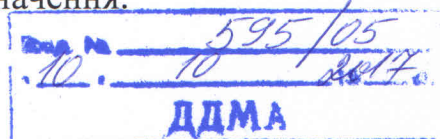
*офіційного опонента на дисертаційну роботу
Слободянюк Ольги Василівни
«Фінансові механізми інституціонального розвитку
страхового ринку України»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит*

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами.

Економічний розвиток у сучасних реаліях супроводжується багатьма ризиками, що виникають під впливом екзогенних і ендогенних чинників. З метою запобігання виникнення ризику або його мінімізації застосовують механізм страхування як можливість відшкодування збитків та забезпечення майнових інтересів юридичних і фізичних осіб при настанні непередбачених та несприятливих подій. Страховий сектор є одним із стратегічних секторів економіки, адже сприяє акумулюванню заощаджень у вигляді страхових премій і перетворенню їх у інвестиції. Перевагою страхового захисту є не лише захист майнових інтересів підприємств і громадян, але й розв'язання значної кількості макроекономічних завдань держави.

Страхова діяльність має свої особливості, обумовлені характером послуг, що пропонуються страховими організаціями. Інституціональне середовище в Україні потребує створення єдиної страхової системи, що сприятиме комплексному забезпеченню розвитку страхового ринку з урахуванням внутрішніх тенденцій соціально-економічних процесів та дотримання міжнародних стандартів.

Зважаючи на зазначене вище, дисертація Слободянюк Ольги Василівни є своєчасною, має теоретичне і практичне значення.

Дисертаційна робота виконувалася відповідно до плану науково-дослідних робіт Одеського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету «Механізми інституціонального розвитку фінансово-кредитної системи України» (№ держреєстрації 0116U008686), «Інвестиційне забезпечення і управління капіталізацією в контексті економічної безпеки підприємств» (№ держреєстрації 0116U005224); Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (м.Кривий Ріг) «Фундаментальні основи формування механізмів управління фінансовою системою України в умовах кризи» (№ держреєстрації 0116U002177); Класичного приватного університету: «Науково-методичне забезпечення фінансово-економічних процесів» (№ держреєстрації 0110U003962); Донбаської державної машинобудівної академії «Антикризові фінансово-економічні імперативи розвитку соціально-економічних систем» (№ держреєстрації 0116U005581).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, висновки та рекомендації, які представлені у дисертації Слободянюк О.В., мають достатній ступінь обґрунтованості та достовірності, оскільки базуються на опрацюванні значного масиву наукових розробок з відповідної тематики, а також на використанні значного обсягу статистичної інформації. Автор використав широкий перелік загальноновизнаних методів наукового пізнання, що дозволило йому вирішити поставлені завдання і сформулювати обґрунтовані висновки. Достовірність та обґрунтованість основних положень дисертаційної роботи підтверджується також їх апробацією на науково-практичних конференціях, публікаціями у монографіях і наукових фахових виданнях, використанням у практичній діяльності компетентних органів та страхових компаній.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретико-методологічних та науково-методичних положень щодо удосконалення фінансових механізмів інституціонального розвитку страхового ринку.

Автором окреслено інституціональні модель страхового ринку України за загальними і специфічними ознаками, обґрунтовано концептуальні засади інституціонального розвитку страхового ринку України на основі фінансових механізмів: страхової діяльності його окремих сегментів, посередництва на страховому ринку, формування інституціонального середовища (с. 20–32).

Здобувачем запропоновано стратегічні фінансові механізми інституціонального розвитку конкурентного середовища страхового ринку України на основі *SWOT*-аналізу форм організації страхової діяльності, представлених класичними страховими компаніями і кооперативними страховими організаціями, результати якого виявилися центральносиметричними (с. 42–50).

Оригінальними є рекомендації з удосконалення фінансових механізмів інституціонального розвитку посередництва на страховому ринку України, а саме: виникнення професійних перестраховиків, розмежування функцій між страховими та перестраховими компаніями, створення пулової системи перестраховування, інституту перестрахових брокерів (с. 164–182).

Формалізовано опис сегментів страхового ринку України на основі побудованих кореляційно-регресійних моделей залежності частки ринку від рівня чистих виплат за окремими видами страхування (с. 96–120).

Фондові механізми розвитку інституціонального середовища страхового ринку України удосконалено на основі визначення детермінант управління активами і пасивами страхових компаній: розширення емісійної діяльності, проведення публічного розміщення цінних паперів, зменшення питомої ваги банківських депозитів на користь державних цінних паперів і фондових інструментів високої інвестиційної привабливості за умови

забезпечення відповідності темпів росту активів, призначених для розміщення страхових резервів, динаміці статутного капіталу (с. 223–285).

Запропоновано дворівневий підхід до реформування пруденційного нагляду на страховому ринку на основі визначення таких цільових орієнтирів: на макроекономічному рівні – підтримка стабільності страхового ринку і зниження системних ризиків його функціонування, прийняття програмних документів на рівні національного регулятора відповідно до вимог Директив ЄС, налагодження його комунікативних зв'язків із незалежними аудиторами і актуаріями, розрахунок пруденційних нормативів на основі капіталу; на мікроекономічному рівні – регулювання діяльності страхових компаній на індивідуальній основі, проведення стрес-тестування діяльності страхових компаній (с. 308–320).

У дисертації отримав подальший розвитку методичний підхід до класифікації видів перестраховування з виділенням ознак із позицій статичності (напрямок спрямування захисту, тип покриття ризиків, територіальне розміщення ризиків, галузевий принцип, методи і форма передачі ризиків, підходи до розподілу ризиків) та перспективної динаміки – фінансове перестраховування, факультативне і облігаторне перестраховування, пропорційне і непропорційне перестраховування (с. 183–197).

Важливим є науково-методичний підхід до інтеграції стратегій управління страховим і банківським бізнесом, результатом якого є досягнення синергетичного ефекту за рахунок зменшення операційних витрат, формування клієнтоорієнтованого обслуговування, використання страховими компаніями банківських каналів збуту для продажу страхових продуктів, їх просування новому сегменту споживачів, оптимізація витрат на реалізацію страхових продуктів; отримання додаткового доходу банківськими установами, покращення рівня задоволення потреб їх клієнтів, страхування власних кредитів та операційних ризиків банків, співпраця з надійним партнером зі страхування застави, управління резервами страхової компанії, просування банківських продуктів через страхову компанію. На

відміну від існуючих, пропонований підхід ґрунтується на теорії біхевіоризму, яку адаптовано до розробки стратегії управління (с. 377–397).

Автором адаптовано положення *Solvency II* до інституціональних умов України на основі синтезу з системою «експертизи і оцінювання наглядовою радою» з урахуванням вимог упровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності за стандартною та індивідуальною моделями. Визначення пріоритетів управління необхідним платоспроможним капіталом проведено на основі використання апарату нечітких множин і використано для кількісної оцінки відповідних ризиків, пов'язаних із достатністю власного капіталу страхової компанії (стор. 321–376).

3. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Теоретична цінність результатів дисертації полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і висновків, які збагачують економічну науку з питань удосконалення фінансових механізмів інституціонального розвитку страхового ринку України. Вони мають під собою глибоке методологічне підґрунтя, представлене узагальненням положень інституціональних теорій, а також теорії біхевіоризму.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретичні положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних методик і рекомендацій щодо удосконалення фінансових механізмів інституціонального розвитку страхового ринку України. Результати дослідження впроваджено у практику діяльності органів державного управління, що здійснюють нагляд за страховим ринком та реалізують функції із соціального страхування; саморегулятивних організацій страхового ринку та платників податків в Україні; страхових компаній та їх асоціацій; банківських установ; аудиторських фірм, що підтверджується відповідними довідками.

4. Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях.

Отримані висновки та результати дослідження знайшли відображення у наукових публікаціях автора, а саме – 52 наукові праці загальним обсягом 47 *др. арк.*, з яких особисто автору належить 44,3 *др. арк.*, з них 1 одноосібна монографія, 3 – розділи у колективних монографіях, 32 – статті у науково-фахових виданнях та виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, 16 - тези доповідей, матеріали конференцій.

Основні положення й результати дослідження доповідались та обговорювались на науково-практичних конференціях із широкою географією (зарубіжні країни – Грузія, Молдавія, Латвія), а також вітчизняні міста – Київ, Ірпінь, Черкаси, Переяслав-Хмельницький, Хмельницький, Луцьк, Одеса.

В опублікованих працях здобувача повно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукову новизну. З огляду на це апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567.

Дисертацію написано в науковому стилі, її зміст викладено в логічній послідовності. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій автора у дисертаційній роботі.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. Потребують наукового редагування назви підрозділів 1.2 «Історичні аспекти виникнення фінансової інституціоналізації форм організації страхової діяльності та її розвиток», 4.4 «Шляхи підвищення інвестиційної функції страхових компаній на фондовому ринку України», розділу 5 «Науково-практичні рекомендації з гармонізації фінансових механізмів інституціонального розвитку страхового ринку України в умовах євроінтеграції».

2. Уточнення потребують результати формалізації фінансових механізмів інституціонального розвитку страхового ринку України, заявленої у підрозділі 1.1. Вони мають бути деталізовані, можливо шляхом схематизації.

3. У таблиці 1.2 «Характеристика товариств взаємного страхування, зареєстрованих в Україні» (с. 38) недостатньо даних для їх характеристики. Незрозумілим залишається також їх офіційний статус на поточну дату.

4. Назва рис.1.3 «Концептуальні засади удосконалення фінансових механізмів інституціонального розвитку страхового ринку України» (с. 65) не відповідає його змісту. У змісті малюнку відсутній аспект удосконалення, тому доцільнішою, на нашу думку, була б назва «Концептуальні засади дослідження фінансових механізмів інституціонального розвитку страхового ринку України», що корелюється з висновками на с. 66.

5. На рис. 2.2 наведено класифікацію добровільного медичного страхування, яка зазначена як авторська розробка (с. 90). Тут доцільно було б чітко виокремити ознаки, запропоновані автором.

6. Дисертант констатує, що через «неврегульованість механізму проведення внутрішнього перестраховання український страховий ринок щодо операцій перестраховання має незбалансовану структуру. Так, за нинішніх умов українські спеціалізовані перестраховики не можуть перестраховувати ризики за видами страхування життя, оскільки не мають

відповідної ліцензії» (с. 211). По-перше, це твердження потребує додаткового обґрунтування, а по-друге, після такого твердження логічно було б запропонувати конкретні рекомендації із виправлення зазначеної ситуації.

7. На с. 263 зроблено висновок, що перевищення статутного капіталу над власним капіталом може говорити про збитковість в діяльності страховика, вилученні частини статутного капіталу або про наявність значної заборгованості засновників щодо формування статутного капіталу. Потребує уточнення, як зазначена ситуація узгоджується із пропозиціями щодо удосконалення фінансових механізмів інституціонального розвитку страхового ринку України на основі реформування пруденційного нагляду, викладеними у підрозділі 5.2.

8. Для удосконалення розрахунку необхідного платоспроможного капіталу пропонується визначати його як різницю балансової вартості власних фондів та їх вартості, обрахованої в стресових умовах за певними сценаріями за формулою (5.1), наведеною на с.332. Утім апробації зазначеної формули на матеріалах реальної чи умовної страхової компанії не проведено.

9. Зважаючи на те, що науково-практичні рекомендації розроблялися в аспекті євроінтеграційного вектору інституціонального розвитку страхового ринку України, дисертаційна робота істотно виграла б за наявності у ній порівняльного аналізу досвіду України та країн Єврозони щодо функціонування страхових ринків з виявленням відмінних і спільних рис інституціонального середовища та фінансових механізмів їх розвитку.

10. В ході дослідження сформульовано широкий ряд слушних науково-практичних рекомендацій. Проте наприкінці роботи хотілося б бачити їх узгоджений перелік та прогнозний фінансовий та\або соціально-економічний ефект від їхньої імплементації на макрорівні. Зважаючи на напрям дослідження, особлива увага має бути приділена пропозиціям інституціонального характеру.

Втім, висловлені зауваження не знижують позитивної оцінки результатів дисертаційної роботи Слободянюк Ольги Василівни.

7. Загальний висновок. Дисертаційна робота Слободянюк Ольги Василівни є завершеним дослідженням, в якому запропоновано авторське вирішення актуальної наукової та практичної проблеми щодо удосконалення фінансових механізмів інституціонального розвитку страхового ринку України. Результати дисертаційної роботи мають теоретико-методологічну цінність і практичне значення для покращання інституціонального забезпечення страхової діяльності в Україні.

Дисертаційна робота на тему «Фінансові механізми інституціонального розвитку страхового ринку України» відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит та вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями згідно Постанови від 19 серпня 2015 р. № 656), а її автор Слободянюк Ольга Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент –

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансових ринків
Університету державної фіскальної служби
України (м. Ірпінь)

О. М. Воронкова

Підпис: *О. М. Воронкова*
засвідчує:
Офіційний секретар УДФС України
І. А. Грива
9 червня 2017 р.

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

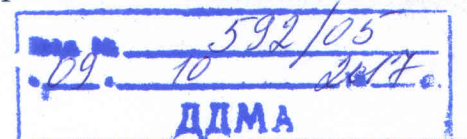
Слободянюк Ольги Василівни

«Фінансові механізми інституціонального розвитку страхового ринку України», представлену на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження. Страховий ринок представляє собою складну систему, що складається з різних ланок, які забезпечують зв'язок між страховиком і страхувальником, інфраструктурою ринку. Страховий ринок можна розглядати через: форму організації грошових відносин по створенню та розподілу страхового фонду для забезпечення страхового захисту суспільства; сукупність страхових організацій, що здійснюють процес страхування. Створення ефективно функціонуючого страхового ринку сприяє захисту майнових прав та інтересів окремих громадян, підприємців і підприємств, підтриманню соціальної стабільності у суспільстві й економічної безпеки держави.

Проте ефективний інституціональний розвиток страхового ринку України стримується низьким рівнем страхових виплат, що негативно впливає на імідж вітчизняних страхових компаній та страхового ринку загалом, адже посилює недовіру з боку страхувальників. Актуальними завданнями є: покращення захисту прав споживачів страхових послуг; підвищення їх поінформованості щодо умов страхових програм; зниження страхових тарифів; виведення на ринок нових страхових продуктів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалася відповідно до плану науково-дослідних робіт за держбюджетними темами: Одеського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету «Механізми інституціонального розвитку фінансово-кредитної системи України», «Інвестиційне забезпечення і управління капіталізацією в контексті економічної безпеки підприємств», у рамках яких здобувач обґрунтував концептуальні засади удосконалення фінансових механізмів

інституціонального розвитку страхового ринку України та зростання його капіталізації; Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (м. Кривий Ріг) «Фундаментальні основи формування механізмів управління фінансовою системою України в умовах кризи», у рамках якої автором удосконалено класифікацію видів перестраховування та визначено перспективи їх розвитку; Класичного приватного університету: «Науково-методичне забезпечення фінансово-економічних процесів» - внесок здобувача полягає в обґрунтуванні страхових механізмів стабілізації фінансової системи України; Донбаської державної машинобудівної академії «Антикризові фінансово-економічні імперативи розвитку соціально-економічних систем», у рамках якої автором розроблено стратегічні фінансові механізми розвитку страхового ринку України.

Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна.

Основний науковий доробок автора полягає в поглибленні теоретико-методологічних та науково-методичних положень щодо удосконалення фінансових механізмів інституціонального розвитку страхового ринку.

Дисертаційна робота має логічну побудову, її автор системно підійшов до постановки проблеми, формулювання задач, обрав вірні методи та прийоми дослідження.

У дисертації вперше формалізовано інституціональну модель страхового ринку України за загальними ознаками - обмежена, ненасичена, консолідована, структурована у розрізі акціонерних товариств і товариств із додатковою відповідальністю, традиційна, така, що інтегрується у європейський страховий ринок; та специфічними ознаками - ринок покупців, представлений переважно юридичними особами і майновим страхуванням, зі значним сегментом обов'язкового страхування; інтенсивний ринок, достатньо конкурентний в сегменті «non-life»; низькоконцентрований – у сегменті «life», малоефективний (стор. 20-32).

Здобувачем обґрунтовано концептуальні засади інституціонального розвитку страхового ринку України на основі фінансових механізмів:

страхової діяльності його окремих сегментів, посередництва на страховому ринку, формування відповідного інституціонального середовища шляхом зменшення концентрації, зростання конкуренції, транспарентності та захисту прав споживачів, підвищення капіталізації, активізації інвестиційної функції на фондовому ринку, гармонізації зі страховими ринками ЄС (стор. 50-65, 70-95, 289-307).

Піонерським є підхід до визначення фінансово-правової інституціоналізації діалектики взаємозв'язку страхування та перестраховання, які мають спільну множину принципів, технологій передачі ризику і об'єктів, але не співвідносяться як ціле і частина, а перестраховання є похідною категорією від страхової діяльності (стор. 158-163, 198-218).

Дисертантом запропоновано стратегічні фінансові механізми інституціонального розвитку конкурентного середовища страхового ринку України на основі *SWOT*-аналізу форм організації страхової діяльності, представлених класичними страховими компаніями і кооперативними страховими організаціями (стор. 42 - 50).

Здобувачем удосконалено фінансові механізми інституціонального розвитку посередництва на страховому ринку України. Вони дозволять створити необхідні умови для формування самостійного професійного перестрахового ринку, здатного акумулювати значні за розмірами ризику, та захистити страховий ринок від катастрофічних ризиків і ризиків техногенного характеру, стимулювати розвиток страхування за пріоритетними галузями економіки, а також фінансового перестраховання як механізму захисту ринку фінансових послуг (стор. 164-182).

Науковий інтерес і практичну цінність має формалізація опису сегментів страхового ринку України на основі побудованих кореляційно-регресійних моделей залежності частки ринку від рівня чистих виплат за окремими видами страхування (стор. 96-120).

Заслуговує на увагу пропонована класифікація агрострахування, яка надає можливість визначення заходів із його інституціонального розвитку:

створення статистичних баз даних сільськогосподарських ризиків, підвищення рівня актуарної діяльності, уніфікація підходів до розрахунку страхових тарифів, посилення вимог національного регулятора до страхових компаній в частині звітування і розкриття інформації щодо умов договорів страхування сільськогосподарських ризиків у розрізі окремих рослин і тварин, технічне забезпечення дистанційних методів урегулювання катастрофічних погодних ризиків (стор. 121-151);

У дисертації удосконалено фондові механізми розвитку інституціонального середовища страхового ринку України на основі визначення детермінант управління активами і пасивами страхових компаній, які сприятимуть зростанню капіталізації страхового ринку України і активізації його інвестиційної функції (стор. 223-285).

Потребам Європейської інтеграції відповідає дворівневий підхід до реформування пруденційного нагляду на страховому ринку, який розмежовує інструменти макро- і мікрорівня, передбачає формування механізмів державно-приватного партнерства на страховому ринку тощо (стор. 308-320).

Здобувачем розвинуто трактування сутності страхового ринку України на основі використання категорій інституціональних теорій, які передбачають адаптацію формальних інститутів страхового ринку до умов вступу в ЄС, подолання неформальних інститутів, створення сприятливого інституційного середовища, попередження опортуністичної поведінки, покращення конкурентної політики, зменшення негативного впливу екстерналій, збільшення транспарентності страхової діяльності (стор. 33-41).

У дисертації дістав подальшого розвитку методичний підхід до класифікації видів перестраховування із виділенням ознак із позицій статичної та перспективної динаміки. На відміну від існуючих класифікацій, запропоновані ознаки враховують значно ширше коло відмінностей щодо напрямків спрямування перестрахового захисту, територіального розміщення, особливостей покриття ризиків, різноманітності цілей та

суб'єктів перестраховування і сприятиме активізації інституціонального розвитку перестрахового ринку (стор. 183-197).

Автором розвинуто фінансові механізми забезпечення транспарентності та захисту прав споживачів на страховому ринку України, орієнтовані на підвищення кваліфікації персоналу страхових організацій і страхової культури споживачів страхових послуг, розширення форм і методів страхового захисту (стор. 240-258).

Науково-методичний підхід до інтеграції стратегій управління страховим і банківським бізнесом ґрунтується на теорії біхевіоризму, яку використано для гармонізації інтересів страховиків і страхувальників щодо диференціації продуктової та цінової політики страхових компаній залежно від їх конкурентної позиції на ринку, акценту на комунікаційні засоби у практичній роботі страховиків, впровадження принципів рефлексивного управління (стор. 377-397).

Дисертантом адаптовано положення *Solvency II* до інституціональних умов України з урахуванням вимог упровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності за стандартною та індивідуальною моделями. Визначення пріоритетів управління необхідним платоспроможним капіталом проведено на основі використання апарату нечітких множин і використано для кількісної оцінки відповідних ризиків, пов'язаних із достатністю власного капіталу страхової компанії (стор. 321-376).

Ступінь обґрунтованості і вірогідності наукових положень, висновків і рекомендацій, які наведено у дисертації. Наукові положення, висновки, рекомендації дисертаційної роботи є достатньо обґрунтованими. Положення дисертації ґрунтуються на аналізі актуального статистичного матеріалу, побудові економіко-математичних моделей, критичній оцінці стану та динаміки розвитку страхового ринку України, що дозволяє зробити висновок про їх вірогідність.

Теорія і методика дослідження ґрунтуються на фундаментальних положеннях сучасних економічних теорій. У роботі використовувалися такі методи: етапізація, *SWOT*-аналіз, кореляційно-регресійний аналіз; рейтингова оцінка, статистичні розподілення, трендовий аналіз, нечіткі множини.

Інформаційною базою дослідження є Директиви ЄС, законодавчі та нормативно-правові акти України, що регулюють функціонування страхового ринку, звітні дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, страхових компаній, монографічні дослідження і публікації у періодичних виданнях вітчизняних і зарубіжних авторів стосовно управління страховою справою і фінансовими ринками.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретичні положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних методик і рекомендацій щодо удосконалення фінансових механізмів інституціонального розвитку страхового ринку України. До результатів, які мають найбільше практичне значення, належать такі: пропозиції щодо використання електронного полісу обов'язкового страхування автоцивільної відповідальності (ОСАЦВ); комплекс заходів, необхідних для збільшення транспарентності страхового ринку в умовах розвитку дистанційної форми надання зазначених страхових послуг; рекомендації із підготовки до імплементації Директиви 2009/138/ЄС (*Solvency II*); пропозиції щодо страхування професійної відповідальності та формування гарантійних фондів відповідно до директиви №2002/92/ЄС «Про страхове посередництво»; рекомендації з формування потужних національних перестраховиків і заміни перестраховування у нерезидентів сек'юритизацією перестраховувальних зобов'язань; методичний підхід до розробки єдиної спільної стратегії обслуговування клієнта банку і страхової компанії; рекомендації із забезпечення інформаційної безпеки страхових компаній; пропозиції щодо надання споживачам страхових послуг із мультиризикового та індексного страхування на аграрному ринку; методичний підхід до виявлення

«схемного» перестраховання з метою зменшення страховою компанією обсягів податкових платежів до бюджету; рекомендації з розвитку ринку добровільного медичного страхування в Україні; методичні підходи до організації взаємодії зовнішніх аудиторів із органами нагляду за страховою діяльністю і актуаріями відповідно до вимог Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю; рекомендації з організації пруденційного нагляду за діяльністю страхових компаній на основі створення еталонів регулювання страхового ринку. Науково-методичні підходи до формалізації інституціональної моделі страхового ринку України, а також концептуальні засади її удосконалення впроваджено в навчальний процес Одеського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету при викладанні дисципліни «Страхування».

Оцінка публікацій. Отримані висновки та результати дослідження знайшли відображення у наукових публікаціях автора, а саме – 52 наукові праці загальним обсягом 47,04 *др. арк.*, з яких особисто автору належить 44,3 *др. арк.*, з них 1 одноосібна монографія (22,79 *др. арк.*), 3 – розділи у колективних монографіях (2,19 *др. арк.*), 32 – статті у науково-фахових виданнях та виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних (18,76 *др. арк.*, з яких особисто автору належить 16,53 *др. арк.*), 16 - тези доповідей, матеріали конференцій (3,3 *др. арк.*, з яких особисто автору належить 2,79 *др. арк.*).

Апробація результатів дослідження. Положення дисертаційної роботи достатньо обговорені і пройшли необхідну апробацію. Основні положення та результати дисертаційної роботи були оприлюднені на 16 науково-практичних конференціях різних рівнів із широкою географією, у т.ч. 13 міжнародних: Одеса (2016, 2012), Луцьк (2016), Грузія (2016), Молдова (2016), Черкаси (2016), Ірпінь (2016), Латвія (2016), Переяслав-Хмельницький (2016), Луцьк (2014, 2012, 2011), Хмельницький (2014) та 3 Всеукраїнських: Черкаси (2016), Київ (2016), (Одеса, 2011).

Відповідність дисертації встановленим вимогам. За своєю

структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника. Автор є безпосереднім ініціатором проведення наукового дослідження, ним самостійно сформульовано і обґрунтовано теоретичні розробки, висновки і рекомендації, а також здійснено керівництво практичним впровадженням результатів дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 485 сторінок, робота містить 58 таблиць та 26 рисунків. Зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Відповідність автореферату змісту дисертації. Зміст автореферату і основні положення дисертації ідентичні. Автореферат повно та достовірно відображає основні положення дисертації.

Стиль та мова викладення результатів дослідження. Текст дисертації викладено науковим стилем, грамотною українською мовою.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

Незважаючи на позитивну оцінку дисертаційної роботи, що рецензується, до її змісту є певні зауваження і побажання:

1. Автором значну увагу приділено оцінці відповідності організаційно-правових форм організації страхової діяльності потребам інституціонального розвитку страхового ринку України. На стор. 40 дисертації згадується про дилему демутуалізації страхових компаній у світовій практиці. Доцільно було би конкретизувати, чи має вона відношення до України?

2. На рис. 1.2 (стор. 64) наведено структуру чистих страхових виплат за видами страхування. Потребує уточнення, наскільки отримані результати узгоджуються з першим положенням наукової новизни у розділі «вперше», де формалізується інституціональна модель страхового ринку України (стор. 10 дисертації).

3. У табл. 2.1 «Динаміка показників ринку страхування життя на фоні макроекономічних показників» розраховано питому вагу страхових виплат у

ВВП за усіма видами страхування, а також по страхуванню життя (стор. 81). Доцільно було би у табличній формі навести відповідні дані по іншим країнам світу для порівняльної оцінки ситуації з Україною.

4. На стор. 173 дисертації здобувач надає визначення двом типам пулів: пулу страхування і пулу перестраховування. Механізм їх функціонування на страховому ринку України окреслено на прикладі аграрного страхового пулу (стор. 133, 136-138) і ядерного страхового пулу (стор. 363). Натомість перспективи виникнення інших страхових і перестрахових пулів відповідно до інституціональних умов нашої країни чітко не окреслено.

5. Значну увагу в дисертації приділено оцінці надійності страхових компаній на основі щорічного рейтингу журналу *Forbes* (стор. 235-237). Цікаво дізнатися думку автора щодо узгодженості її результатів та процедур визначення достатності власного капіталу відповідно до стандартів *Solvency II* (стор. 321-376).

6. У табл. 5.8 «Склад і структура фінансових інвестицій НАСК «Оранта» станом на 31.12.2006 року» (стор. 351) зазначено, що питома вага акцій емітента АТ «СК «Оранта Життя» становить 40,99% портфеля. Проте, відсутні коментарі відносно впливу перехресного володіння власністю на безпеку і оцінку ризиків страхового ринку України.

Утім указані вище зауваження не носять принципового характеру, а дисертаційна робота заслуговує високої оцінки.

Загальний висновок до дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Слободянюк Ольги Василівни представляє собою завершене дослідження, у якому розроблено теоретико-методологічні положення, методичні основи і практичні рекомендації щодо удосконалення фінансових механізмів інституціонального розвитку страхового ринку. Дисертацію оформлено відповідно встановлених вимог, зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності. У дисертаційній роботі Ольги Василівни Слободянюк отримано науково обґрунтовані результати, представлені новими формами,

методами страхування, перестраховання, корпоративного управління страхових організацій, пруденційного регулювання і нагляду на страховому ринку.

Дисертаційна робота Слободянюк Ольги Василівни на тему «Фінансові механізми інституціонального розвитку страхового ринку України» відповідає пунктам 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент –

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи
та страхування Чернігівського національного
технологічного університету Міністерства освіти і
науки України (м. Чернігів)

 В. В. Виговська

Підпис Виговської В.В. завіряю
Вчений секретар
Чернігівського національного
технологічного університету

 д. держ. упр., професор
Олійченко І.М.